

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. 'Jezus leefde tussen ons als *een gewoon mens*, maar de mensen hebben Hem onbereikbaar op een voetstuk gezet.' Het is een gedachte die je vaak kan horen en lezen. Je ziet om je heen – ook in de kerk – een sterke neiging om alle nadruk te leggen op zijn mens-zijn, dat we in Jezus met een gewoon iemand van doen hebben. Het kerstverhaal lijkt daarop aan te sluiten. Dat is tenslotte het beeld dat wij hebben, het beeld dat bij ons van Kerst domineert: het kind in de kribbe. Het begin: de geboorte van mensenkind zoals van elk ander. Maar is dat het ook? Is dat alles?

'Komt allen tezamen?' zo zongen we zostraks. Hebben we aan die oproep gehoor gegeven om vanmorgen een kraambezoek te brengen, zoals je dat in zo'n situatie doet? Komen we allen tezamen om de vertedering die met het kind gegeven lijkt te zijn. Of is er hier – in het evangelie – toch meer aan de hand?

2. Lucas mag dan in al zijn eenvoud vertellen over een kind in de kribbe, eerstgeboren zoon van Maria, zeker, er gebeurt ook wat anders in dit verhaal. Grote woorden worden over dit kind uitgesproken. Een kind met hoge, grote verwachtingen? Dat wil nog wel eens pijnlijk aflopen, als het kind aan die hoge verwachtingen moet voldoen. Vaak moet hij dan boven zijn stand, boven zijn macht leven, we weten allemaal dat je dat niet lang volhoudt. Pijnlijk diep valt zo iemand vaak. En de ouders? Ze raken teleurgesteld, omdat het kind de verwachtingen niet waar kon maken.

Is dat het hier? Nee, want het zijn hier niet de ouders die deze grote woorden gebruiken, het is de engel die dat doet, tegenover de herders. Wat ze zeggen? Ze zeggen: 'Vandaag is u geboren: de redder, Christus, de Heer.' Zij gebruiken *grote woorden* over dit kind.

De mensen hebben hem onbereikbaar op een voetstuk gezet, zo wil dan nog wel eens gezegd worden. Je kan dat mensen, waaronder theologen, horen zeggen. Maar hier zijn het dan toch geen mensen, maar is het de hemel (!) zelf die deze grote woorden over hem spreekt. Doen zij dat dan om hem een voetstuk te zetten? Of is er toch wat anders aan de hand? Willen die grote woorden die direct aan het begin over hem worden uitgesproken, misschien iets anders tot uitdrukking brengen?

3. Om dit verhaal van Kerst in al zijn heilzaamheid te kunnen vatten, moeten we weten dat het Kerstverhaal ergens anders begint. Letterlijk en figuurlijk begint het ergens anders. Als het verhaal ons iets duidelijk wil maken, dan is het dat *het begin hierboven* ligt. De hemel kondigt het niet alleen aan, de hemel maakt niet alleen de geboorte van een kind bekend, maar de hemel is er zelf ook in betrokken. Daarmee ben ik op een voor het Kerstverhaal cruciaal punt, mag je wel zeggen. Ik weet niet of u Frits de Lange kent, hij is hoogleraar ethiek aan de PThU, maar schrijft ook breder over geloofszaken. Recent kwam er een boek van hem uit. 'Heilige Onrust' heet het, waarin hij afscheid neemt van een denken in twee ruimtes, een hemel boven en een aarde daaronder. Hij kan er niets meer mee, het is hem een wijze van zeggen geworden, die er wat hem betreft voor gezorgd heeft dat God op een enorme afstand kwam te staan van mensen, onbereikbaar. Ik noemde dat woord eerder, ook De Lange gebruikt het. En hij zegt dat er daardoor geen contact meer met God te maken zou zijn.

4. Hemel en aarde. Liever nog dan van ruimtes, zou ik van (twee) sferen willen spreken. In de Bijbel zie je ze steeds bij elkaar. Er wordt nooit los van elkaar over ze gesproken. Lees je van de hemel, dan zal je óf direct daarna het woord 'aarde' horen óf, als dat niet het geval is, even verderop. Steeds ook in die volgorde, eerst de hemel en daarna de aarde.

Hemel en aarde, ze vormen een paar, opdat de mens op aarde toch nooit zal vergeten dat er een hemel over hem/haar is heen gespannen, dat hij door God wordt omgeven, *én* dat over God niet gesproken kan worden zonder dat daarmee mensen zijn gegeven. De hemel is er niet zonder de aarde, God is niet zonder de mens. Steeds is er een relatie tussen die twee, tussen hemel en aarde, tussen God en mens, verondersteld. Steeds is er dat lijntje van God naar de mens, en van de mens naar God. O, zouden we dat allen toch nog eens vasthouden in deze dagen, dat alleen al: dat een mens nooit zonder zijn God is.

5. En nou kan je natuurlijk zeggen dat het beeldtaal is, dat spreken over hemel en aarde, als je er *dan* maar bij bedenkt dat het allemaal beelden zijn. Over God kan alleen maar in beelden gesproken worden. De vraag is toch, of die beelden niet ook iets tot uitdrukking brengen dat uitermate het wezen van het geloof raakt. En dan moet je toch zeggen dat dit denken in en spreken over twee sferen toch een uitermate heilzame manier van spreken is. Maar tegelijkertijd staat die beeldtaal onder druk, al langere tijd. Zoals ook de persoonlijke God al langere tijd niet meer iets dat gelovige mensen met elkaar delen. Ook daar hebben mensen – merkwaardigerwijs – steeds meer moeite mee gekregen. Maar het verhaal van Kerst is in zijn rijkdom, in zijn betekenis voor u en voor mij toch werkelijk niet te pakken, als we dat zouden missen. Het kerstevangelie dat ik u vanmorgen mag vertellen, veronderstelt, zou ik zeggen, *een persoonlijke God in de hemel*.

6. Vraag je aan mensen naar de beelden die ze bij een persoonlijke God hebben, dan spelen bepaalde beelden een grotere rol dan anderen. Beelden van vaderschap en herderschap zijn ons in het bijzonder dierbaar. Het zijn beelden die iets van zorgzaamheid en nabijheid tot uitdrukking brengen. Heel wat andere beelden uit diezelfde Schrift staan een stuk verder van ons af. God als de Eeuwige, God als *de grote, heilige God*, wonend in een ontoegankelijk licht. Je moet ervoor bij een compleet andere protestantse richting behoren om daar iets van mee te hebben of krijgen. Een God, waarop van de kant van de mens het werkwoord 'vrezén' van toepassing is. Het is een notie, die ongelooflijke grootheid en heiligheid van God, die ik vanmorgen meer naar voren zou willen halen, juist om het bijzondere van Kerst zo goed mogelijk voor het voetlicht te krijgen.

7. Grote woorden zijn het ook die dit kind gesproken worden. Wat je ziet vandaag de dag is, dat mensen er bang voor zijn, voor grote woorden, helemaal als het om geloof gaat. We gebruiken ze liever niet, we ontlopen ze liever of we doen er alles aan om de woorden van het geloof tot kleine woorden te maken. Vanmorgen hoeft dat niet. We mogen vandaag blij zijn dat er grote woorden worden gebruikt. Die grote woorden die door de engel van dit kind worden gesproken. Hij, deze engel, staat daarmee in de lijn van de profeet Jesaja die eerder ook al grote woorden over het kind sprak. Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige Vader, Vredevorst, waren de grote woorden die hij sprak over het kind, waarover aan het begin van het Jesajaboek (zie 9:5) gesproken werd.

Het zijn grote woorden, maar nu dan kan je ze begrijpen, waarom die grote woorden in deze dagen, vannacht en vanmorgen, over dit kind worden uitgesproken. Het zijn woorden die we voorheen steeds van God zelf hoorden! Het waren, het zijn namen van Hem zelf. Als we die woorden nu van hem, van dit kind, mogen horen, dan zullen de engelen denken dat we het wel begrijpen zullen dat het God zelf is die in dit kind naar ons toe komt. Kijk, wat dat is wat hier gebeurt: die God, wonend in de hemel, niet zomaar voor de mens benaderbaar, voor de mensen ook niet te zien, die God nu, die heeft zich geschaamd om zelf, en dus heel persoonlijk, naar mensen toe te komen.

8. Kijk gemeente, daarom koos ik voor die zin als thema voor deze Kerstmorgen, voor die zin uit het eerste couplet van 'Nu zijt welkome': 'Gij komt van alzo *hoge*, van alzo *veer*.' Want dat is wat er hier gebeurt; dat willen al die grote woorden tot uitdrukking brengen. Dat zijn geen grote woorden, die hem onbereikbaar maken! Integendeel, het zijn woorden die juist willen laten horen, dat de hoge hemel, die als een beschermende koepel over deze aarde heenstaat, niet de hoge, onbereikbare hemel is, zoals velen, ook onder ons, zo vaak van Hem denken. Het verhaal van Kerst wil nu juist laten horen dat de hemel naar beneden is gekomen, naar ons toe, mensen op deze aarde, die vaak niet weten hoe en wat te leven, die maar geen zicht krijgen op wat echt belangrijk is, die moeite hebben om als mens overeind te blijven. Dit verhaal vertelt dat God die mens die zoekt en niet kan vinden, niet koud laat en dat Hij hem niet in de kou laat staan!

9. Er mag tussen God en mensen, tussen hemel en aarde, een oneindig verschil zijn, een enorme afstand. Die afstand kan je natuurlijk in stand laten, maar dat is wat Hij nu juist niet doet. Nu zou Hij zó naar beneden kunnen komen: in al die grootheid van Hem, met al zijn glorie! Ja, zo zou het kunnen. Hij zou niet de eerste zijn, die zijn grootheid aan iedereen wil laten zien en merken. Maar zo is deze God niet. Deze God komt vanuit de hemel naar beneden! Als ik het eens even heel gek mag zeggen, Hij legt zijn persoon af en Hij maakt zich helemaal kwetsbaar. Hij neemt de gestalte aan van een dienstknecht, de gestalte van een kind. Hij wordt er één zoals wij, in alles met alle kanten die daaraan vast zitten, met al kwetsbaarheden, alle wantrouwen die je ten deel kan vallen, met het weinig vertrouwen dat mensen in je kunnen hebben, al die kwetsbaarheden die bij ons-mens zijn, die ondergaat hij bewust.

Kijk, gemeente, dat is het verrassende, waar je elk jaar toch weer niet over uitgesproken raakt, waar je toch eigenlijk niet over uit kan, dat die grote God zich zo klein heeft gemaakt voor ons, om ons menselijk lot te delen, ja, maar niet minder om dat koninkrijk van Hem hier onder ons gestalte te geven, om te laten zien dat het kan: het scheppen van een nieuwe wereld waarin mensen opbloeien, waarin mensen in vrede met elkaar leven.

Wij die altijd toch weer met dezelfde vraag blijven zitten: waar is God? Het verhaal van vanmorgen vertelt ons dat Hij hier is: in dit kind. Ja, Hij geeft zichzelf onder handbereik, maakt zich tastbaar, maakt zich aanraakbaar. Ongelooflijk, toch!

Als je dit wonder vatten wil,
dan wordt je geest van eerbied stil,
aanbidt het, maar doorgrondt het niet,
dat zo de liefde Gods geschiedt.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Eerste Kerstdag, 25 december 2017
Bosbeskapel, Den Haag-Zuidwest
ds. Nico Riemersma*